

СТРАХУВАННЯ ЯК СКЛАДОВА ЗАХИСТУ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Сучасний етап розвитку економіки в Україні позначений прагненням забезпечити стале економічне зростання за рахунок системної технологічної модернізації та структурної перебудови економіки. Вирішення цих завдань потребує широкого залучення як внутрішнього інвестиційного ресурсу, так і залучення іноземного капіталу, який би виступав джерелом надходжень нових технологій та сучасних методів управління, сприяв активізації інноваційної діяльності та внутрішнього інвестування.

Загалом в економіку України за весь період з початку інвестування станом на 01.10.2013 р. було вкладено 56,6 млрд дол США, що в розрахунку на одну особу населення складає 1245,6 дол США [1]. Такий обсяг інвестицій у вітчизняну економіку є доволі низьким «через несприятливий інвестиційний клімат, що пояснюється недосконалою законодавчою базою, нерозвиненими фондовим ринком та фінансово-кредитною системою, потужним податковим тиском, неефективним використанням амортизаційних відрахувань, а також низьким рівнем трансформації заощаджень населення в інвестиції» [2, с. 5].

Незважаючи на те, що в Україні створене розвинене правове поле для інвестування і національне законодавство передбачає необхідні гарантії захисту для інвесторів, їх діяльність, зазнає впливу низки ризиків (політичних, екологічних, технічних, кредитних, інфляційних та інших), реалізація яких може призвести до збитків, пов'язаних з частковою або повною втратою інвестицій; неодержанням запланованого прибутку від інвестицій; банкрутства суб'єкта господарювання, ліквідації юридичної особи або смерті громадянина - приватного підприємця – отримувачів інвестицій. Окремі з цих ризиків

(наприклад, екологічні, технічні, кредитні), яких можуть зазнати інвестори охоплені різними видами послуг страхування майна та страхування відповідальності, які надаються страховими компаніями України.

Зовсім інший підхід використовується щодо страхування майнових інтересів інвесторів на випадок настання збитків через настання політичних ризиків (націоналізація інвестицій; експропріація інвестицій; військові дії; громадянські заворушення; загальнонаціональні страйки; дії органів державної влади, що обмежують конвертованість валюти та інші), які виникають внаслідок рішень та подій політичного або адміністративного характеру на національному або міжнародному рівні. В країнах з розвинутою ринковою економікою страховиками у страхуванні інвестицій від політичних ризиків виступають, як правило, державні експортно-кредитні агентства, міжнародні фінансові організації і достатньо рідко, страхові організації країн – інвесторів. Найбільш відомими експортно-кредитними агентствами, які окрім сприяння бізнесу в здійсненні вкладень у нові ринки шляхом надання кредитів і гарантій, проводять ще й страхування іноземних інвестицій від політичних ризиків є: Багатостороннє агентство з гарантування інвестицій (MIGA), Корпорація приватних закордонних інвестицій США, Департамент гарантування експортних кредитів Великобританії, Державне експортно – кредитне агентство Японії, Державне експортно - кредитне агентство Італії. Значне місце у захисті інвесторів від ризиків неплатежу іноземних покупців та позичальників займає Експортно-імпорتنний банк США – державна установа, значна частина діяльності якого зосереджена на страхуванні експортних кредитів. Страхування іноземних інвестицій від політичних ризиків здійснюють й окремі страхові компанії, зокрема, англійська корпорація «Ллойд»; компанії «Гермес» (Германія) і «Кофас» (Франція); страхова група «Atradius», яка об'єднує страховиків зі страхування експортних кредитів з Іспанії, Великобританії, Бельгії, Данії, Норвегії, Франції, Італії, США та Нової Зеландії.

Зауважимо, що в Україні майнові інтереси іноземних інвесторів від політичних ризиків захищаються спеціалізованими агентствами, міжнародними організаціями та страховими компаніями країн – інвесторів.

Страхування майнових інтересів вітчизняних інвесторів від політичних ризиків (так званих «некомерційних») на території нашої держави та території інших країн страховими компаніями України не проводиться. Це пов'язане, головним чином, з нестачею власного капіталу для прийняття відповідальності за великими інвестиційними ризиками, відсутністю належного фінансування та підтримки страховиків з боку держави; відсутністю належної інфраструктури для об'єктивної оцінки інвестиційних ризиків та належного досвіду у цій сфері страхування [3, с. 318].

Окремі страхові компанії мають ліцензії на страхування інвестицій від так званих «комерційних» ризиків (наприклад, недержання чи недоодержання в повному розмірі прибутку від реалізації інвестицій; банкрутства банку особи, що отримала інвестиції; неможливості досягнення розрахункової якості виробленої продукції чи наданих послуг під час реалізації інвестиційного проекту). Проте воно не отримало належного розвитку, що пов'язано, насамперед, з обмеженими фінансовими можливостями страховиків щодо прийняття відповідальності за такими великими ризиками, відсутністю у них кваліфікованого кадрового забезпечення та відповідних страхових традицій.

В 2011 р. було створено Державне агентство з інвестицій та управління національними проектами України. Його діяльність спрямована на реалізацію державної політики у сфері інвестиційної діяльності та управління національними проектами; здійснення заходів, спрямованих на поліпшення інвестиційного іміджу України; підтримку інвестиційного розвитку регіонів України тощо [4]. Проте механізм страхування інвестицій цим агентством не використовується.

Таким чином, вітчизняні експортери та інвестори практично позбавлені страхового захисту інвестицій від політичних ризиків і дуже обмежені в страхуванні інвестицій на випадок «комерційних» ризиків. Наша держава, передбачаючи інвестиції, як важливу складову своєї економічної політики, з врахуванням світового досвіду, могла б взяти участь у страхуванні інвестицій шляхом створення Державної інноваційної страхової компанії, пріоритетним видом діяльності якої має бути страхування ризиків під час реалізації

інноваційних програм та інвестиційних проектів або ж шляхом підтримки діяльності приватних страхових компаній, що займаються страхуванням інвестицій. Це мало б позитивний вплив на мінімізацію «комерційних» і «некомерційних» ризиків втрати інвестицій та стимулювання інвестиційної діяльності шляхом залучення внутрішніх і зовнішніх інвестиційних ресурсів й створення ефективної системи управління інвестиційними процесами в Україні.

Література

1. Пріоритети інвестиційної політики у контексті модернізації економіки України. Аналітична доповідь. Національний інститут стратегічних досліджень. - К. 2013. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/ynvestyc_polityka-5b7ef.pdf

2. Активізація інвестиційного процесу в Україні: колективна монографія / [Т. В. Майорова, М. І. Диба, С. В. Онишко та ін.]; за наук. ред. М. І. Диби, Т. В. Майорової. – К.: КНЕУ, 2012. – С. 472.

3. *Кривошлик Т.Д.* Страхування іноземних інвестицій: особливості проведення за кордоном і в Україні / Т.Д. Кривошлик // Грудневі читання «Тенденції та стратегії забезпечення сталого розвитку страхового ринку України». Збірник тез доповідей Міжнар. наук.-практ. конф. (12 грудня 2013 р. м. Київ). – К.: Логос. 2013. – Том 1. – 376 с.

4. Про Державне агентство з інвестицій та управління національними проектами України. Указ Президента України від 12.05.2011 № 583/2011/ [Електрон. ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/583/2011>